

МЕЧТАНИЯТ МИГ НА ЗАВРЪЩАНЕТО С ПОБЕДА

Поезията на Хр.Ботев обединява в едно неговия житейски път и неговите художествени обобщения. Ботев живее през най-драматичните години от историята на народа ни. Но неговата дейна, кипяща от енергия натура не го прави наблюдател и летописец на ставащото. Той пряко участва в събитията, въздейства им, създава ги. В стихотворението „На прощаване“ поетът разкрива революционната си същност чрез съкровения изповед на бунтовника емигрант преди да тръгне по страшния, но славен път на борбата. Както в цялата Ботева поезия, така и тук личностното присъствие на човека се измерва с голямата му любов към родината. Творбата е съкровена изповед на един достоен и самоотвержен син на своя народ. Направил своя житейски избор - да поеме по пътя на борбата, бунтовникът осъзнава жертвеността на освободителното дело и като всеки герой мечтае за победа над поробителя.

Лирическият герой вярва в евентуалния щастлив край на битката за свобода. За него това е тържество на идеала и искрица надежда в трагичния момент на прощаването. Мечтаният миг на победата е тържествен, изпълнен с всенародно ликуване. Картината на победното завръщане е възплащение на сбъднатите мечти на лирическият герой, тя е облъхната от радост и народна признателност. Моментът на завръщането обаче не е финал на дългия път към свободата, а само миг от духовното пътуване на лирическият герой към нея. Мигът е красив, от него бликат светлина и оптимизъм. В общата структура на творбата той е противопоставен на картината на героичната гибел. Тези две смислови цялости, свързани, но и разделени - разкриват драматизма на историческата ситуация и богатия душевен мир на бореца за свобода.

Основна смислова опозиция в структурата на творбата са картините на смъртта и на мечтаната свобода. Картината на свободата в „На прощаване“ е единствена в Ботевата поезия, което само по себе си я прави уникална, притежаваща особена смислова натовареност.

Мигът на победното завръщане е в пълен контраст на видението за смъртта.

Условното наклонение „ако“ в началните строфи на третата смислова цялост изразява несигурност в щастливия изход на пътя към свободата. Черно-белият графичен рисунък е заменен от цветен - багрите на цветята, на четническата униформа, на байряка. Колоритът в изображението напълно съответства на промяната в преживяването – опияняваща радост, ликуване, празничност. Чувствата са неимоверно силни, несдържани. Бунтовникът жадува да види близките си, да пристигне в родината – дом. Анафоричното повторение „жив и здрав“ звучи като молитва. Акцентира върху жизнелюбието на лирическият „аз“, което обагрят цялата картина.

Преживявайки момента на победата, лирическият герой свързва бъдещето с всеобщото споделяне на свободата. Той вижда себе си като вестител на победата. Вижда се като предводител на главната чета, извоювала народната свобода. Той е с байряк в ръка - тази чест се пада на най-силните и смели юнаци.

Описанието на победното завръщане напомня народните песни с националната си обогрелост. Неповторим е образът на победителите.

*...под байряк лични юнаци,
напети в дрехи войнишки,
с левове златни на чело
и с саби-змии на кръстът...*

В портретната им характеристика Ботев използва постоянни епитети като „саби-змии“, „иглянки- пушки“, но употребява и нови - „дрехи-войнишки“, „левове златни“. Образът на дружината е изграден в духа на войнишката романтика – през цветовата и „светлинна гама“. Оръжията са оплътизирани според традициите на народната песен. Атрибутите в облеклото от една страна, дават зрителна представа за момента, а от друга, напомнят за въоръжената борба и българската държавност. Те са белег на порасналото национално самосъзнание. Хайдушката чета напомня за армия. Лирическият герой вече вижда новата и свободна държава. Войнишките униформи и оръжията свидетелстват, че бунтовниците идват направо от битката. Борците за „правда и свобода“ са видени като легендарни герои. Епитетите „лични“ и „напети“ говорят за тяхната физическа красота и за духовното им съвършенство. Чрез описанието на външния им вид Ботев изразява възгледите си, че човешката красота е възможна само ако е съчетание на физическо съвършенство с извисена нравственост. Синтактичният паралелизъм и безглаголните изречения градират преживяването, което стига своя връх в обръщението: „о, тогаз, майко юнашка,/о, либе хубаво.“

Възклицателното междуметие „о“, двукратно употребено, изразява нетърпението на бунтовника при срещата с близките. Обичта към майка и либе, радостта от щастливото преживяване, Ботев внушава чрез тържествения ритъм на стиховете.

Победното завръщане се превръща в празник и народно ликуване. Бунтовникът дава заръките си как да бъде посрещнат. Победителите трябва да се увенчаят и да се изкаже почит към загиналите. Посрещането е съпътствано с брането на цветя. Повелителните глаголни форми „берете“, „късайте“ внушават силата на порива, страстта на желанието, придават особена енергия и устрем на поетичното слово. Пъстротата на цветята и свежият дъх на бръшлян и здравец разкриват красотата на мечтата за свобода и щастие, възторга и ентузиазма. В едно събрани, те символизират митологичната връзка между човешкия и отвъдния свят и благопожеланията за сила и устойчивост. Събрани във „венци и китки“ те увенчават подвига, вечността на жертвоготовния и непобедим дух на българина, и желанието за дълголетие и здраве. Преосмисленият библейски символ – „трънен венец“, в Ботевото произведение събужда асоциация за величие и могъщество, увенчава подвигът на героите, напомня на стародавната традиция с него да се окичват победителите:

*...берете цветя в градина,
късайте бръшлян и здравец,
плетете венци и китки
да кичим глави и пушки.*

В илюзорния свят на всеобщото щастие, както в мига на избора, майката „юнашка“ и синът са представени отново заедно. Майчината целувка и прегръдка са дългоочаквани. Това са жестове на опрощението, знак за безусловното приемане избора на героя. Майката - хранител на родовата памет е духовната връзка между поколенията, която чрез словото ще спаси подвига от забравата. Нейно е правото да изрече двете думи заветни: „свобода и смърт юнашка“. Саможертвата е единственият път към свободата. Това е една от водещите идеи на Ботевата творба. В мисленето на лирическият герой смъртта и свободата са равноценни. Смъртта е цената, която трябва да се заплати в името на народната кауза.

Дългоочакван е мигът на срещата с любимата. Лирическият герой е искрен, жаден за взаимност. Любовта е естественият порив на младостта, но бунтовникът осъзнава, че любовта не може да изпълни духовния му свят. Неизбежен е сблъсъкът между най-човешкото чувство и революционния морал. Ето защо и в най-красивата картина витае сянката на смъртта – „кървава ръка през рамо“. Без да отрича нето една интимна радост, лирическият говорител не затваря кръга на човешкия живот в личните преживявания. Епитетът „кървава“ е знак за прекъсване на миражното изживяване на победното завръщане. Сладкият блян е надмогнат: „пък, тогаз, майко, прощавай, ти, либе, не ме забравяй.“

Приел жертвата и себеотрицанието, безкористният патриот стига до размисъла за най-простата и величава в своята простота награда – народна незабрана.

*...да каже нявга народът:
умря сиромаш за правда,
за правда и за свобода...*

Поетичната картина на мечтата-доживяната свобода, разкрива интимно-човешкото измерение в образа на бореца за свобода: неговата спотаена, неназована болка на човек, лишил се от тишината на семейния уют и красотата на любовта в името на България, неговият юнашки порив на саможертва, без която свободата е невъзможна. Поетически финал на тази картина е упованието, че някога жертвеният подвиг ще се превърне в легенда.